תורה אור

איכא בינייהו יום תקופה מתחיל, ויום תקופה גומר ולא מסיימי. אחרים אומרים מיעוטו וכמה מיעוטו ארבעה עשר יום. מאי קסברי: אי קסברי יום תקופה גומר וכוליה חג בעינן, האיכא? אמר רב שמואל בר רב יצחק אחרים בתקופת ניסן קיימי דכתיב °שמור את חדש האביב "שמור אביב של תקופה שיהא בחדש ניסן, וליעבריה לאדר? אמר רב אחא בר יעקב תנא מלמעלה למטה קחשיב והכי קאמר עד מיעוטו מעברין וכמה מיעוטו ארבעה עשר יום. רבינא אמר לעולם אחרים בתשרי קיימי וקסברי אחרים כוליה חג בעינן, יו"ט ראשון, יום טוב ראשון "חג האסיף" כתיב? *חג הבא בזמן אסיפה: סמיכת זקנים: ת"ר °וסמכו זקני *יכול זקני השוק? ת"ל "עדה" אי "עדה" יכול קטני עדה? ת"ל "העדה" מיוחדין שבעדה, וכמה הן? *"וסמכו" שנים, "זקני" שנים ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהם עוד אחד הרי כאן חמשה דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר "זקני" שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן שלשה ור' שמעון הכתיב "וסמכו"? ההוא מיבעי ליה לגופיה ורבי יהודה לגופיה לא צריך דאם כן דלא אתי "וסמכו" לדרשה ליכתוב "זקני העדה ידיהם על ראש הפר" ור' שמעון אי כתיב הכי הוה אמינא מאי *"על" בסמוך, ורבי יהודה גמר "ראש-ראש" מעולה ור"ש לא גמר "ראש-ראש" מעולה. תנא *סמיכה, וסמיכת זקנים בג' מאי "סמיכה" ומאי "סמיכת זקנים" א"ר יוחנן מיסמך סבי, א"ל אביי לרב יוסף: מיסמך סבי בשלשה, מנלן אילימא מדכתיב °ויסמוך את ידיו עליו אי הכי תסגי בחד, וכי תימא *משה במקום שבעים וחד קאי אי הכי ליבעי שבעים וחד? קשיא. אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי בידא ממש סמכין ליה? אמר ליה סמכין ליה בשמא קרי ליה "רבי" ויהבי ליה רשותא למידן דיני קנסות, וחד לא סמיך והא אמר רב יהודה אמר רב ברם *זכור אותו האיש לטוב ורבי יהודה בן בבא שמו שאילמלא הוא נשתכחו דיני קנסות מישראל, נשתכחו, נגרוסינהו אלא בטלו

איכא בינייהו. דלר' יהודה יום תקופה גומר ואפילו לא חסרה אלא עשרים ונפלה בכ"א ליכא מקצת חג ולר' יוסי יום תקופה מתחיל ואם נפלה בכ"א איכא מקצת חג עד שתחסר כ"א ותפול חדשה בכ"ב והוה ששה עשר לפני הפסח דהוי ההיא לפני החג חסירה כ"א הוא דמעברין אבל חסירה בציר מהכי לא: **ולא מסיימי.** אין סימן איזה מהן קאמר ששה עשר חסירה ובי"ז תפול מעברין אבל נפלה בט"ז אין מעברין דיום תקופה מתחיל ואיכא כוליה חג, וחד מינייהו קאמר אפילו נפלה בט"ז מעברין דיום תקופה גומר וליכא כוליה חג ואע"ג דתרוייהו אמרי כחדא ששה עשר חד קאי אחסרון וחד קאי אנפילה ולא ידעינן הי מינייהו: **שמור את חודש האביב=שמור אביב של תקופה שיהא בחודש ניסן.** שמור תקופת (א) (חדש) ניסן של חמה שיהא בתוך חידושה של לבנה, "אביב" הוא ניסן של חמה שאין ניסן קרוי "אביב" אלא על פי בישול התבואה שמתבכרת וכל ביכור התבואה ועתי הקיץ והחורף לחשבון החמה הם ואמר רחמנא שמור שיהא (ב) (חדש) ניסן של חמה נמשך לתוך ימי חידושה של לבנה דכתיב חדש ואין לשון חידוש טפל אלא על לבנה המתחדשת והשמועינן שיהא ניסן של חמה נמשך בתוך ימי חידוש הלבנה במקצת וכמה הן ימי חידושה י"ד ימים, מכאן ואילך היא ישנה: **וליעברה לאדר.** ולידחייה לפסח חד יומא ואי נמי מיקלע פסח בבד"ו לא איכפת לן דהא דלא עבדינן פסח בבד"ו טעמא משום תשרי הוא והיכא דלא אפשר מוטב דלעבריה לאדר וליקלע בבד"ו *וניעבר בקייטא חד ירחא חסר טפי מכסדרן וניהדר לתשרי בדוכתא ביום הגון ולא ניעברוה לשתא למידחינהו לכולהו מועדות חדש שלם: **תנא.** דאחרים מלמעלה למטה קחשיב וה"ק מעברין עד מיעוטה ולא מיעוטה בכלל כלומר אם תחסר תקופת טבת י"ח ימים או י"ז או ט"ז ותפול תקופת ניסן ביום ט"ו מעברין אבל אם חסרה י"ד ונפול תקופת ניסן בט"ו אין מעברין דמעברין לאדר ותפול תקופת ניסן בי"ד ויום תקופה מתחיל ויעשה פסח בתקופה חדשה: **לעולם בתשרי קיימי.** ומשום הכי ליכא לתקוני מילתא בעבורי ירחי ומדחייא חד יומא למועד כדמפרש לעיל דתשרי לא מידחי חד יומא הוא ודאמרינן הא איכא כולה חול המועד בתקופה חדשה קסברי אחרים כוליה חג בעינן ואפילו יו"ט ראשון בתקופה חדשה ויום תקופה גומר, הלכך כי נפלה תקופה בט"ו מעברינן: **חג האסיף כתיב.** חולו של מועד משמע, ומשנינן אחרים הכי משמע להו קרא "חג האסיף" חג הבא בזמן אסיפה דהיינו סוכות יהא בתקופה חדשה: **זקני השוק.** שאינן מסנהדרין: **קטני עדה.** מסנהדרי קטנה: **מיוחדין שבעדה.** סנהדרי גדולה: **על בסמוך.** ולא צריך למיסמך ממש כתב רחמנא "וסמכו" ממש (ג) *ור"ש משום סמיכה ממש לא איצטריך "וסמכו" אלא ליכתוב "את ידיהם על ראש" ולהא גמיר "ראש-ראש" מוסמך ידו על ראש העולה" (ויקרא א): **מיסמך סבי.** לקרות להם רבי: **במקום שבעים וחד קאי.** לפי שהיה משה ראש להם ושקול ככולם: **בידא ממש סמכי ליה.** בלשון בעיא גרסינן ליה כלומר מי בעו לאתנוחי ידייהו על רישיה דסבא: **למידן דיני קנסות.** ד"אלהים" כתיב (שמות כב) דמשמע דייני מומחין והיינו סמוכין ובשאר דיני ממונות לא בעינן מומחין כדאוקימנא בריש פירקין (דף ג:) משום נעילת דלת והיכא דליכא נעילת דלת כגון בד' שומרין, וגזילות, דיינינן בבבל אע"ג דליכא סמוכין, דשליחותייהו קא עבדינן כדמפרש בהחובל (ב"ק דף פד:) אבל בקנסא לא עבדינן שליחותייהו משום דלא שכיחא ולית בה חסרון כיס:

בטלו

איבא בינייהו יום תקופה גומר ויום תקופה מתחיל ולא מסיימי. לא שייך כאן תנא בתרא לסיומי אתא כיון דמפסיק שאר תנאי דקאתי לסיומי עלייהו וכן איתא בפרק במה מדליקין (שבת כד:) גבי איכא בינייהו דרב ברונא ולא מסיימי:

שמור את חדש כו' שמור אביב של תקופה שיהיה בחדש ניסן. פי' בקונטרס אביב של תקופת ניסן היינו ניסן של חמה שיהא בתוך ימי חידוש של לבנה במקצת וכמה ימי חידוש י"ד ומכאן ואילך היא ישנה וקשה דאם כן מאי קשה ליה וליעברוה לאדר לימא דקסברי יום תקופה גומר דאי נמי מעברי' לאדר ונדחייה חד יומא טפל תקופה בי"ד ומתחיל ניסן של חמה בט"ו ולא הוי בתוך ימי חידושה של לבנה ועוד משמע בפרק היו בודקין (לקמן דף מא:) דחידושה של לבנה ממשיך עד ט"ו דא"ר יוחנן עד מתי מברכין על החדש עד שתתמלא פגימתה ומפרשי נהרדעי עד ט"ז וי"ל דקסברי אחרים יום תקופה גומר וחידושה של לבנה עד ט"ו הלכך כשנפלת תקופת ניסן בט"ו מעברין דליכא תקופת ניסן של חמה בחידוש של לבנה כלל ופריך לעברוה לאדר כדי שתפול תקופה בי"ד וביום ט"ו מתחיל ניסן של חמה דאיכא יום אחד בחידוש של לבנה והא דאמר בשילהי פ"ק דראש השנה (ד' כא.) כי חזית דמשכה תקופת טבת עד שיתסר בניסן עברה להאי שתא ולא תיחוש לה דכתיב שמור את חדש האביב שמור אביב של תקופה כו' צ"ל אפילו בנפלת ביום ט"ו גופיה קאמר וקסבר יום תקופה גומר אפי' דכי מעברת לאדר וטפל בט"ו ליכא אביב של תקופה בחידוש דניסן אבל אי משכה עד ט"ו מעברין לאדר ולא מעברינא ליה לשתא והא דקאמר לא תיחוש לה היינו לומר דאחרים היא יחידאה היא ואין הלכה *כמותו כדפי' שם בקונטרס ומיהו התם קשה למה לי טעמא משום אביב של תקופה תיפוק ליה משום תקופת תשרי דכשנפלת תקופת ניסן ביום ט"ו נפלת תקופת תשרי פעמים בכ"א פעמים בכ"ב ואפילו תפול תקופת תשרי בכ"א ליכא אפילו מקצת חג בתקופה חדשה דהא סבר יום תקופה גומר ולפר"ת אתי שפיר דכי משכה תקופת טבת עד שיתסר בניסן ונפלה בתחלת הלילה או בו' שעות בלילה א"צ לעבר משום תקופת תשרי דסגי דנעבר יום א' אדר או אלול ותפול תקופת תשרי בכ' בו ומיהו לפירוש הקונטרס נמי י"ל דאתא למימר דהתם דוקא כי משכה עד שיתסר עברה אבל אם נפלת בתמיסר לא תעברה אפילו נפלת בתחלת היום או בו' שעות ביום אלא ניעבריה לאדר אף על גב דתקופת תשרי נפלת בכ"א לא תיחוש דקיימא לן כאחרים דלא חיישינן לתקופת תשרי דלא דריש חג האסיף: **וליעבריה** לאדר. אפילו לפר"ת דפריך לכולהו תנאי מוכח מתוך תירוצו של רב אחא בר יעקב דלאחרים נמי פריך ותימה מאי קושיא הא רבה בר שמואל תני בסוף פ"ק דר"ה (דף כ:) יכול כשם שמעברין את השנה לצורך כך מעברין את החדש לצורך ת"ל החדש הזה לכם ראש וקדש ואמר רבא האי דתנא רבה בר שמואל אחרים היא דתניא אחרים אומרים אין בין עצרת לעצרת ואין בין ר"ה לר"ה אלא ד' ימים בלבד:

רבינא אמר לעולם אחרים בתשרי קיימי. לאו לשנויי קושיא דליעבריה לאדר קאתי כדפרישית לעיל:

ועריפת

עין משפט
נר מצוה

קיב א מיי' פ"ד מהל' קידוש החדש הל' א:
קיג ב מיי' פ"ג מהל' מעשה קרבנות הלכה י:
קיד ג מיי' פ"ד מהל' סנהדרין הל' ג:
קטו ד מיי' שם הל' ב:

◆

רבינו חננאל

מעברין [ולא איצטריך למימר די"ו דלאו] (י"ו אצטריך למימר דלאו) אלא משום דתנא י"ו לפני הפסח תנא י"ו לפני החג. ר"ש אומר אף י"ו לפני החג מעברין. ואקשינן הלא גם תנא קמא כך אמר ופרקי' יום תקופה גומר איכא בינייהו ואחד מהן אפי' פחות מי"ו אם היתה חסרה מעברין ואין מתברר איזה מהן סבר יום תקופה גומר ואיזה מהן סבר יום תקופה מתחיל. אחרים אומרים מיעוטו וכמה מיעוטו י"ד יום. ואקשינן מאי קסברי אי (אפי') קסברי יום תקופה גומר וכוליה חג בעינן בי"ד אין מעברין דהא אפי' בתר דנפקי מתשרי י"ד ימים ובט"ו חלה תקופת תשרי תחלת חולו של מועד יום י"ו בתשרי הוא והנה כל החג בתקופה חדשה אמאי מעברין בי"ד ופריק רב שמואל בר רב יצחק אחרי' בתקופת ניסן קיימי דכתיב שמור את חודש האביב ועשית פסח. שמור אביב של תקופה ועשית פסח. כלומר בעינן תקופה חדשה בי"ד בניסן בעשיית הפסח [פי' ר' בר"י שמור אביב של תקופה שיהא בחדש. פי' שמור שתהא מלאכת השמר קצירתו ותיקונו בתקופה חדשה. ומפורש במנחות פ' (יום טוב) [רבי ישמעאל] (שלו) היתה מלאכת העומר עשויה]* ואקשינן וליעבריה לאדר שתבא התקופה בי"ג בניסן ולא ליעבריה לשנה ושנינן הכי קתני אם היתה חסרה י"ח או י"ז או י"ו או ט"ו עד מיעוטו דהוא י"ד מעברין. י"ד אין מעברין דאפשר למלוי לאדר. וכמה מיעוטו י"ד יום. רבינא אמר לעולם אחרים אתקופת תשרי קיימי וכוליה חג בעי ואפי' י"ט הראשון ומתמהינן יום טוב הראשון חג האסיף כתיב כלומר חג שאתה אוסף בו ופרקינן לעולם אפי' י"ט הראשון בעינן בתקופה חדשה חג שהוא בזמן אסיף. כדכתיב וחג האסיף תקופת השנה והאסיף דכתיב ביה כסימנא בעלמא כלומר איזה חג בעינן בתקופה חדשה החג שהוא בזמן האסיפה ולאו משום דבעינן ממש בו ביום: ירושלמי (ס"נ) כי אכלו את הפסח בלא ככתוב. ר' סימון אמר (גלגל ארנן) [גולגלת של ארונה] היבוסי מצאו תחת המזבח. ששה דברים עשה חזקיהו גירר עצמות אביו על מטה של חבלים וכיתת נחש הנחושת וגנז ספרא של רפואות והודו לו סתם מי גיחון התחתון וקצץ דלתות ההיכל ועיבר ניסן בניסן ולא הודו לו אין מעברין קודם ר"ה ואם עיברוה אינה מעוברת אבל מפני הדחק מעברין אחר ר"ה מיד אע"פ שאין מעברין אלא אדר אלול לא נתעבר מימיו. והתנינן [שביעית פ"י] אם היה חדש מעובר אם היה לא היה והתני וכשקידשו השנה באושא עבר ר' ישמעאל בר' יוחנן בן ברוקה ואמר כדברי ר' יוחנן בן נורי בשני עבר ר' חנינה בר' יוסי הגלילי ואמר כר"ע כו' והתני קידשוהו בראשון ובשני ועירא אמר בשם רב חסדא אותה שנה **נתקלקלה קודם זמנו כ"ט יום לאחר עיבורו אין מעברין את השנה בחוצה לארץ ואם עיברוה אינה מעוברת. בבי רב אמר ביכולין לעבר בארץ ישראל אבל בשאין יכולין בארץ ישראל מעברין בחוצה לארץ ירמיה ויחזקאל וברוך בן נריה עיברו בחוצה לארץ. חנניה בן אחי ר' יהושע עיבר בחו"ל שלח ר' תלת אינרין גבי ר' יצחק ור' נתן. בחדא כתב לקדושת חנניה ובחדא כתב גדיים שהנחת נעשו תיישים ובחדא כתב אם אינך מקבל צא לך למדבר אטד ותהא שוחט (ונחושת) [ונחתנן] זורק קרא קמייתא ואקרון וכו'. אמר מאן ידע דאינון ידעין כותי כו'. כתיב ואל יתר זקני הגולה אמר הקב"ה ביותר הם עלי זקני הגולה חביבה עלי כת קטנה שבא"י יותר מסנהדרין גדולה. החרש והמסגר אלף. ר' ברכיה בשם רבי אמר אלו החכמים ורבנן אמרו אלו הבולבוסים: סמיכת זקנים. א"ר יוחנן מסמכי סאבי ואקשי' מנא לן מדכתיב ויסמוך את ידיו עליו ויצוהו תיסגי בחד וכי תימא משה רבינו במקום שבעים הוה אי הכי ליבעי שבעים ואמאי תנן בג' ועלתה בקושיא. ואסקה רב אשי סמכי ליה בשמא וקרו ליה רבי ויהבי ליה רשותא למידן דיני דקנסות. ואקשינן וחד לא סמיך והא רבי יהודה

מסורת
הש"ס

שייך לעיל ע"א
ע"ב
ר"ס כה.
[ר"ה יג.]
[פ' תוס' לקמן יד. ד"ה יכול]
[לעיל ג:]
[פסחים סג: סוטה לו. מנחו' כז. סב. נח.]
[תוספתא פ"א]
[לקמן עוז]

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שמור וכו' שמור תקופת ניסן כצ"ל ותיבת חדש נמחק: (ב) בא"ד שמור שיהא ניסן של חמה כצ"ל ותיבת חדש נמחק:

רש"ע כי שמא דיבור א' עם דלעיל

---

* הדבר צ"ע דא"כ למה אמרו אחרים דעד מיעוטו מעברין הא אפילו אם חל ט"ז בתקופה חדשה ג"כ אין מעברין לפי' ר' בר"י ואולי דלא פירש כן אליבא דאחרים רק אליבא דרבא בר"ה כ"א ע"ש ונראה דלא גריס אביב של תקופה רק שמור אביב שיהא בחודש ניסן והיינו בניסן של חמה ודו"ק. **בירושלמי שם משמע דהוא דין בפני עצמו דאם נתקדש קודם זמנו כגון ביום כ"ט לאחר עיבורו אינו אלא הקידוש ע"ש ואולי דרבינו מפרש דנתקלקלה היינו שטעו וקידשוהו ביום כ"ט ולפיכך קדשו למחר פעם שנית ודו"ק

מבנה
תשובות להסביר שיטת אחרים דמעברים כשהתקופה נמשכת י"ד יום לתוך החודש

נושא
סמיכת ידים על פר העלם

נושא
בדינן ג' לסמיכת זקנים:
א) ליקרא "רבי"
ב) לדון דיני קנסות

תת נושא
מעשה שסמך ר' יהודה בן בבא ה' זקנים

* יהיה התקופה החדשה ואיכא בה כל חול המועד. ולמה מעברין

** ולכן אם תקופת טבת נמשכת עד י"ז ניסן ותקופת ניסן תתחיל רק בט"ז לחודש אין לך יום על תקופת ניסן שנופלת בט"ו ניסן

ויקרא ד:טו
וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר לפני ה' ושחט את הפר לפני ה'

* הגמ' מתקנת הלשון שבתוך הסוגריים